

V I Lenin: Det revolutionära proletariatet och nationernas rätt till självbestämmande

Skriven på tyska, tidigast 16 (29) oktober 1915. Första gången publicerad 1927 i *Lenin Miscellany VI*, översatt från tyska av N. K. Krupskaja, med rättelser av V. I. Lenin.

Källa: [Lenin Collected Works](#), Progress Publishers, [197[4]], Moskva, [band 21](#), sid 407-414.

Översättning från engelska, Göran Källqvist.

Precis som majoriteten av de socialdemokratiska partiernas program eller taktiska resolutioner, förkunnar Zimmerwaldmanifestet "nationernas rätt till självbestämmande". I *Berner Tagwacht*, nr 252 och 253, har Parabellum¹ kallat "kampen för den icke existerande rätten till självbestämmande" för "illusorisk", och *har mot den ställt* "proletariatets revolutionära masskamp mot kapitalismen", samtidigt som han försäkrar att "vi är mot annekteringar" (en försäkran som upprepas fem gånger i Parabellums artikel) och mot allt våld mot nationer.

De argument som Parabellum för fram till stöd för sin ståndpunkt sammanfattas i påståendet att alla nationella problem, såsom Alsace-Lorraines, Armeniens etc. problem, idag är imperialismens problem; att kapitalet har vuxit ur nationalstaternas ramar; att det inte går att vrida tillbaka historiens klocka till nationalstaternas förlegade ideal, etc.

Låt oss se om Parabellums resonemang är korrekt.

För det första är det Parabellum som tittar bakåt, inte framåt, när han sätter sig mot att arbetarklassen ska acceptera "nationalstatens ideal" genom att titta på Storbritannien, Frankrike, Italien, Tyskland, dvs. länder där rörelsen för nationell befrielse hör till det förgångna, och inte på Östern, Asien, Afrika och kolonierna där denna rörelse hör till nutiden och framtiden. Det räcker att nämna Indien, Kina, Persien och Egypten.

Dessutom innebär imperialismen att kapitalet har vuxit ur nationalstaternas ramar; det betyder att det nationella förtrycket har utvidgats och skärpts på nya historiska grundvalar. Följaktligen följer av detta att vi, trots Parabellum, måste *knyta* den revolutionära kampen för socialismen till ett revolutionärt program om den nationella frågan.

Utifrån det Parabellum säger verkar det som om han, *i* den socialistiska revolutionens *namn*, hånfullt avvisar ett konsekvent revolutionärt program på demokratins område. Det gör han fel i. Proletariatet kan inte segra annat än via demokratin, dvs. genom att fullt ut tillämpa demokratin och genom att till varje steg av kampen knyta demokratiska krav som formuleras på det allra mest beslutsamma sätt. Det är absurt att *ställa* den socialistiska revolutionen och den revolutionära kampen mot kapitalismen *mot* ett *enskilt* problem hos demokratin, i detta fall den nationella frågan. Vi måste *kombinera* den revolutionära kampen mot kapitalismen med ett revolutionärt program och taktik för alla demokratiska krav: en republik, milis, folkliga val av ämbetsmän, lika rättigheter för

1 *Parabellum* var Karl Radek.

kvinnor, nationellt självbestämmande, etc. Så länge kapitalismen existerar kan dessa krav – allihopa – bara uppnås undantagsvis, och även då i ofullständig och förvanskad form. Med den demokrati som redan uppnåtts som bas, och samtidigt som vi avslöjar hur ofullständig den är under kapitalismen, kräver vi att kapitalismen störtlösas, att borgarklassen exproprieras, som en nödvändig grund både för att avskaffa massornas fattigdom och för ett *fullständigt* och *allsidigt* genomförande av *alla* demokratiska reformer. Vissa av dessa reformer kommer att införas innan borgarklassen störtlösas, andra *under loppet av* detta störtande, och ytterligare andra efter det. Den sociala revolutionen är inte ett enda slag, utan en period med en rad strider om alla möjliga sorters frågor om ekonomiska och demokratiska reformer, som fullbordas först i och med exproprieringen av borgarklassen. Det är för detta slutgiltiga mål som vi måste formulera *alla* våra demokratiska krav på ett konsekvent revolutionärt sätt. Det är fullt tänkbart att arbetarna i ett visst land kommer att störtlösa borgarklassen *innan* ens en enda grundläggande demokratisk reform har genomförts fullständigt. Men det är helt otänkbart att proletarietet som historisk klass kan besegra borgarklassen om det inte redo för det genom att vara skolad i den mest konsekvent och beslutsamt revolutionärt demokratiska anda.

Imperialism innebär att en handfull stormakter successivt ökar förtrycket av världens länder; den innebär en period av krig mellan de förstnämnda för att utvidga och befästa förtrycket av nationer; den innebär en period där folkmassorna luras av hycklande socialpatrioter, dvs. personer som under förevändning om "nationernas frihet", "nationernas rätt till självbestämmande" och "försvar av fosterlandet" rättfärdigar och försvarar att stormakterna förtrycker majoriteten av världens länder.

Det är därför det socialdemokratiska programmet fokus måste vara den uppdelning av länderna i förtryckare och förtryckta som utgör imperialismens *väsen*, och som *bedrägligt* undviks av socialchauvinisterna och Kautsky. Denna uppdelning är oviktig utifrån den borgerliga pacifismens synvinkel eller för den kalkborgerliga utopin om fredlig konkurrens mellan självständiga nationer under kapitalismen, men är ytterst viktig för den revolutionära kampen mot imperialismen. Det är utifrån denna uppdelning som *vår* definition av "nationernas rätt till självbestämmande" måste följa, och denna definition är konsekvent demokratisk, revolutionär och i *linje med* den övergripande uppgiften att omedelbart kämpa för socialismen. Det är för denna rätt, och under kampen för att verkligen få den erkänd, som socialdemokraterna i de förtryckande länderna måste lägga den största vikt vid enheten och förbundet mellan arbetarna i de förtryckta länderna och arbetarna i de förtryckande länderna. Annars kommer socialdemokraterna ofrivilligt att bli allierade till sin egen nationella *borgarklass*, som alltid förråder folkets och demokratins intressen och i sin tur *alltid* är beredd att annektera territorier och förtrycka andra länder.

Det sätt på vilket den nationella frågan ställdes i slutet av 1860-talet kan fungera som lärorikt exempel. För de småborgerliga demokraterna var varje tanke på klasskamp och den socialistiska revolutionen helt främmande, och de tänkte sig ett Utopia av fredlig konkurrens mellan fria och jämlika nationer under kapitalismen. När proudhonisterna analyserade samhällsrevolutionens omedelbara uppgifter "förnekade" de fullständigt den nationella frågan och nationernas rätt till självbestämmande. Marx förlöjligade den franska proudhonismen och visade släktskapet mellan proudhonismen och den franska chauvinismen. ("Hela Europa måste och kommer att tyst sitta stilla på sina bakdelar tills herrarna i Frankrike avskaffar 'fattigdomen'.... Med sitt förnekande av nationaliteter verkade de helt omedvetet mena att den franska mönsternationen skulle införliva dessa nationaliteter.") Marx krävde att *Irland skulle avskiljas* från Storbritannien "även om det efter avskiljandet skulle kunna bli en federation", och han krävde det inte utifrån den småborgerliga

utopin om en fredlig kapitalism, eller av hänsyn till ”rättvisa för Irland”,² utan i proletarietets intresse och för dess revolutionära kamp mot kapitalismen i den *förtryckande, dvs. brittiska, nationen*. Denna nations frihet hade blivit hämmad och stympad av det faktum att den förtryckte en annan nation. Det brittiska proletarietets internationalism vore hyckleri om inte *de* krävde att Irland skulle avskilja sig. Marx var aldrig för små stater, eller att allmänt sett splittra upp stater, eller för principen om en federation, och ansåg inte att avskiljandet av en förtryckt nation var ett steg mot en federation, och följaktligen inte i riktning mot en splittring, utan i riktning mot en både politisk och ekonomisk sammanslagning, men på demokratisk grund. Som Parabellum ser det förde Marx troligen en ”illusorisk kamp” när han krävde att Irland skulle avskiljas. Men i själva verket var detta krav det enda som utgjorde ett konsekvent revolutionärt program. Det var det enda krav som motsvarade internationalismen och det enda som förespråkade sammanslagning längs *icke* imperialistiska linjer.

Våra dagars imperialism har lett till en situation där stormakternas förtryck av länder har blivit utbrett. Uppfattningen att det måste föras kamp mot socialchauvinismen i de dominerande länderna, som nu är indragna i ett imperialistiskt krig för att öka förtrycket av nationerna, och som förtrycker större delen av världens länder och större delen av världens befolkning – denna uppfattning måste vara avgörande, huvudsaklig och grundläggande i socialdemokratins nationella program.

Titta på de nuvarande tendenserna i det socialdemokratiska tänkandet om detta ämne. De småborgerliga utopisterna drömde om jämlikhet och fred mellan länderna under kapitalismen, och har nu efterträtts av socialimperialisterna. När Parabellum bekämpar de förstnämnda så slåss han mot väderkvarnar, och spelar därmed omedvetet socialimperialisterna i händerna. Vad har socialchauvinisterna för program i den nationella frågan?

Antingen förnekar de helt rätten till självbestämmande och använder liknande argument som de Parabellum för fram (Cunow, Parvus, de ryska opportunisterna Semkovskij, Liebman och andra), eller så erkänner de denna rätt på ett hycklande sätt, nämligen utan att tillämpa den på just de länder som är förtryckta av deras eget land eller hennes militära allierade (Plechanov, Hyndman, alla de franska patrioterna, Scheidemann, etc. etc.). Det mest förledande, och därmed det för proletarietet farligaste sättet att formulera den socialchauvinistiska linjen tillhandahåller Kautsky. I ord är han för nationernas självbestämmande, i ord är han för att det socialdemokratiska partiet ”*die Selbständigkeit der Nationen allseitig [!] und rückhaltlos [?] achtet und fordert*”.³ (*Die Neue Zeit* nr 33, II, s 241, 21 maj 1915.) Men i handling har han anpassat det nationella programmet till den förhärskande socialchauvinismen, och har förvanskat och stympat det. Han ger ingen exakt definition av socialis-ternas plikter i den förtryckande nationen, och förfalskar uppenbarligen själva principen när han säger att det skulle vara ”för mycket” (”*zu viel*”) att kräva ”statligt oberoende” (*staatliche Selbständigkeit*) för alla länder (*Die Neue Zeit* nr 33, II, s 77, 16 april 1915). Det räcker med ”nationell självständighet”, tack! Den viktiga fråga som den imperialistiska borgarklassen inte kommer att tillåta någon diskussion om, nämligen frågan om *statsgränser* som bygger på förtryck av nationer, undviker Kautsky, som för att behaga denna borgarklass har kastat ut allt som är väsentligt ur programmet. Borgarklassen är beredd att lova hur mycket ”nationell jämlikhet” och ”nationell självständighet” som helst, så länge proletarietet håller sig inom lagens ramar och ”fredligt” underkastar sig dem i frågan om statliga *gränser*! Kautsky har formulerat socialdemokratins

² Se Marx’ brev till Engels 7 och 20 juni 1866, och 2 november 1867.

³ ”allsidigt[!] och förbehållslöst[!] ska respektera och kräva nationernas självständighet”.

nationella program på ett reformistiskt och inte revolutionärt sätt.

Parabellums nationella program, eller närmare bestämt hans *försäkringar* att ”vi är mot annekteringar”, har ett helhjärtat stöd från *Parteivorstand*,⁴ Kautsky, Plechanov och company, just därför att programmet inte avslöjar de härskande socialpatrioterna. Även borgerliga pacifister skulle skriva under på detta program. Parabellums finfina *allmänna* program ”revolutionär masskamp mot kapitalismen” hjälper – precis som det gjorde för 1860-talets proudhonister – inte till att i överensstämmelse med detta program och dess anda utarbeta ett kompromisslöst och lika revolutionärt program i den nationella frågan, utan lämnar istället vägen öppen för socialpatrioterna. I vår imperialistiska epok finns majoriteten av socialisterna i hela världen i länder som förtrycker andra länder och försöker utvidga detta förtryck. Det är därför vår ”kamp mot annekteringar” kommer att vara meningslös och inte skrämja socialpatrioterna det minsta, om vi inte förklarar att en socialist i ett förtryckande land, som inte både i freds- och krigstid propagerar för de förtryckta ländernas frihet att avskilja sig, inte är internationalist utan chauvinist! En socialist i ett förtryckande land som underlåter att genomföra en sådan propaganda i trots mot regeringens förbud, dvs. öppet, dvs. i den illegala pressen, är en hycklande förespråkare av nationernas lika rättigheter!

Parabellum har en enda mening om Ryssland, som ännu inte har fullbordat sin borgerligt demokratiska revolution:

*Selbst das wirtschaftlich sehr zuruckgebliebene Russland hat in der Haltung der Polnischen, Lettischen, Armenischen Bourgeoisie gezeigt, dass nicht nur die militärische Bewachung es ist, die die Völker in diesem ‘Zuchthaus der Völker’ zusammenhält, sondern Bedürfnisse der kapitalistischen Expansion, für die das ungeheure Territorium ein glänzender Boden der Entwicklung ist.*⁵

Det är inte en ”socialdemokratisk ståndpunkt” utan en liberalt borgerliga ståndpunkt, inte en internationalistisk utan en storrysk, chauvinistisk ståndpunkt. Parabellum är en så fin kämpe mot de tyska socialpatrioterna, men verkar ha dålig kunskap om den ryska chauvinismen. För att Parabellums formuleringar ska omvandlas till socialdemokratiska påståenden och man ska kunna dra socialdemokratiska slutsatser av dem, måste de förändras och kompletteras så här:

Ryssland är ett folkens fängelse, inte bara på grund av tsarismens militärt feodala karaktär och inte bara på grund av att den storryska borgarklassen stöder tsarismen, utan också därför att den polska, etc., borgarklassen har offrat nationernas frihet och överhuvudtaget demokratin i den kapitalistiska utvidgningens intressen. Det ryska proletariatet kan inte gå i spetsen för folket till en segerrik demokratisk revolution (som är dess omedelbara uppgift), eller kämpa jämte sina bröder, det europeiska proletariatet, för en socialistisk revolution, utan att fullständigt och ”rückhaltlos”⁶ omedelbart kräva att alla nationer som förtrycks av tsarismen ska ha frihet att avskilja sig från Ryssland. Detta kräver vi inte oberoende av vår revolutionära kamp för socialismen, utan därför att denna kamp kommer att vara en tom fras om den inte knyts till ett revolutionärt förhållningssätt till alla demokratiska frågor, inklusive den nationella frågan. Vi kräver inte rätt till självbestämmande,

4 Det tyska socialdemokratiska partiets verkställande utskott.

5 Även det ekonomiskt mycket underutvecklade Ryssland har, i den ståndpunkt som har intagits av den polska, lettiska och armeniska borgarklassen, visat att det inte bara är en militär vakt som håller samman folken i detta ”folkens fängelse”, utan också att det behövs en utvidgning av kapitalismen, för vilken dess enorma territorium är en utmärkt grund för utveckling.

6 ”förbehållslöst”.

dvs. självständighet, dvs. de förtryckta nationernas rätt att avskilja sig, på grund av att vi har drömt om att dela upp landet ekonomiskt, eller om ett ideal med små stater, utan tvärtom därför att vi vill ha stora stater och en närmare enhet mellan nationerna och till och med att de slås samman, men bara på verkligt demokratiska, verkligt internationalistiska, grundvalar, som är otänkbara utan rätten att avskilja sig. Precis som Marx 1869 krävde att Irland skulle avskilja sig, inte för att splittra upp Irland och Storbritannien, utan för en efterföljande fri union mellan dem, inte för att säkerställa "rättvisa för Irland", utan i det brittiska proletariats och dess revolutionära kamps intresse, så betraktar vi en vägran från ryska socialister att kräva nationernas rätt till självbestämmande, i den mening som vi har angivit ovan, som ett direkt förräderi mot demokratin, internationalismen och socialismen.